

Piotr Liszka

Maryja a Bóg Ojciec w teologii wyzwolenia

Salvatoris Mater 1/1, 239-255

1999

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Określenie *teologia wyzwolenia* nie jest właściwie przez nas rozumiane. Istnieje ogólna refleksja teologiczna nad *wyzwoleniem*. Tymczasem nas interesuje nowy nurt, który pojawił się w Ameryce Łacińskiej. W zasadzie są dwa znaczenia podstawowe tego terminu. Jedno z nich, przyjęte u nas powszechnie, nie jest właściwe i oznacza wąski nurt teologii (pseudoteologii) splecionej z marksizmem. Drugie ujęcie, bardziej właściwe i powszechnie przyjmowane przez teologów latynoskich, oznacza całą teologię ze specyficznym zabarwieniem lokalnym, latynoskim, w którym całość metodologicznie jest przeniknięta ideą wiodącą, którą jest wyzwolenie, czyli realizacja Bożego Królestwa. Teologia wyzwolenia jest to refleksja nad treścią Ewangelii i nad jej realizacją w hermeneutycznym kontekście Ameryki Łacińskiej.

Aktualny stan zagadnienia podjętego w temacie artykułu praktycznie nie jest możliwy do zrealizowania w tak krótkim czasie, jakim można było dysponować. Jednak już perspektywa ponad dwudziestu lat, w tym artykule przyjęta, wystarcza, by zrozumieć kluczowe znaczenie tego zagadnienia dla teologii wyzwolenia. Należy oczekiwać, że po *Roku Ojca* zagadnienie to w jego konkretnym uwarunkowaniu środowiskowym będzie rozpracowane w całym jego blasku.

Piotr Liszka CMF

Maryja a Bóg Ojciec w teologii wyzwolenia

SALVATORIS MATER
1 (1999) nr 1, 239-255

1. Hermeneutyka maryjna teologii wyzwolenia

Relacja Maryi do Boga Ojca jest kluczem do zrozumienia całej teologii wyzwolenia. Wartość tej relacji z oczywistych względów widoczna jest tylko w kontekście istotnych zasad ogólnej hermeneutyki teologii wyzwolenia. Teologia ta posiada zdecydowanie charakter historiozbowczy. Maryja jest ważna po prostu jako ktoś bytowo zjednoczony z Bogiem, wraz z całą jej historią doczesną, opisaną w Biblii. Szablonem hermeneutycznym nie jest statyczny schemat, lecz życie z całym swym bogactwem¹. W ten sposób mówią wszyscy teologowie latynoscy a również wszystkie synody latinoamerykańskie, co wyraźnie zostało potwierdzone w Santo Domingo (1992)².

¹ M. C. BINGEMER, *Maria, Escatología cristã*, Vozes, Petrópolis 1985.

² N. TELLO INGELMO CMF, *Sínodo para América. Síntesis temática de las aportaciones en el Aula*, „Vida Religiosa” 75(1998) 119 – 127.

2. Pobożność latynoamerykańska

Maryjność jest jedną z najbardziej charakterystycznych cech pobożności latynoskiej. Maryja włączona jest w cierpienia i radości ludzi ubogich³. Cześć Maryi objawia się w kulcie oraz w naśladowaniu Jej życia i Jej cnót. Przede wszystkim głoszone są, wysławiane i naśladowane rysy profetyczne ukazujące Maryję jako wyzwolicielkę. Są one szczególnie wyraźne w hymnie *Magnificat*⁴. Hymn ten pozwala na wyostrenie cech charakterystycznych obecnej maryjności ludu latynoamerykańskiego⁵.

Wcześniej obraz Maryi w ludowej pobożności całego Kościoła był raczej jednolity. Maryję ukazywano jako dziewicę i matkę czułą, słodką, pokorną, całkowicie oddaną Jezusowi i świętej rodzinie⁶. Obecnie w Ameryce Łacińskiej odczytano *Magnificat* w hermeneutyce wyzwolenia, co pozwoliło na zmianę pojmowania obrazu Maryi, a zwłaszcza tego, co dotyczy Jej miejsca w Kościele⁷. Jest ona widziana jako prorokini, kobieta mężna i mocna, zaangażowana w mesjańskie dzieło wyzwolenia z historyczno-społecznych niesprawiedliwości. Obraz ten - według Leonardo Boffa - zrodził się w sercu ludu cierpiącego i uciśnionego⁸. Obraz Maryi profetyczny i wyzwalający powstały oddolnie, został opracowany teologicznie. Egzegeza tekstów maryjnych pozwoliła dojść do wniosku, że Maryja w duchowości latynoamerykańskiej nie tyle wchodzi w miejsce należne Duchowi Świętemu, co raczej jest odzwierciedleniem pierwszej Osoby Trójcy Świętej, czyli Boga Ojca w jego wyzwolicielskim działaniu⁹.

³ A. GONZÁLES, *De María conquistadora a María liberadora. Mariología popular latinoamericana*, Sal Terrae, Santander 1988.

⁴ L. BOFF, *La fe en la periferia del mundo. El caminar de la Iglesia con los oprimidos*, Sal Terrae, Santander 1981, 221. Jest to tłumaczenie z oryginału brazylijskiego: część pierwsza - *A fé na periferia do mundo*, Petrópolis 1978; część druga - *O caminhar da Igreja com os oprimidos*, Rio de Janeiro 1980.

⁵ Na ten temat zob. J. M. GERRERO, *El magnificat de María proclama la verdadera revolución de Dios*, „Testimonio” 104(1987) 36-43. Por. X. PIKAZA, *María liberadora (transfondo evangélico y novedad mariana del Magnificat)*, „Ephemerides Mariologicae” 38(1988) 295-334.

⁶ U. BRAZZINI DÍAZ, *La imagen de Nuestra Señora de la Evangelización venerada en la catedral de Lima*, „L'Osservatore Romano” (wersja hiszpańska, odtąd skrót: ORE), (1988) nr 19, 12; J. GARCÍA ICAZBALCETA, *Carta acerca del origen de la Imagen de Nuestra Señora de Guadalupe de México*, Porrúa, México 1982; TENZE, *Historia de las apariciones y del santuario de Nuestra Señora de Guadalupe*, ORE 1990 nr 18, 10.

⁷ A. PARRA, *María, tipo de la Iglesia de comunión y liberación*, „Vida Espiritual” 93-94(1988) 5-28.

⁸ L. BOFF, *La fe en la periferia del mundo...*, 222. Por. *Conferencia Episcopal de Venezuela, María y la renovación de nuestro pueblo*, ORE 1988 nr 8, 7n.

⁹ L. BOFF, *La fe en la periferia del mundo...*, 223.

Ciągle istotną rolę w maryjnej pobożności ludowej odgrywa relacja Maryi do Jezusa Chrystusa. Jest ona czczona jako Matka Pana. Maryjność chrystocentryczna również ostatecznie prowadzi do głębszego poznania tego, co Maryja mówi o Bogu Ojcu¹⁰. Milczenie Maryi w początkach istnienia Kościoła, Jej obecność cicha i pokorna, pozwala skierować uwagę na biblijne objawienie o Bogu. Teologia wyzwolenia ceni postawę Maryi, która zachowywała Słowo w swoim sercu (Łk 2, 19.51). Słowo rozumiane jako *dabar*, posiada profetyczną, twórczą moc przemieniającą człowieka. Maryja nie mówi o Bogu, lecz przekazuje Jego Słowo¹¹. W ten sposób zachowuje specyficzne miejsce w historii zbawienia jako żywe źródło Słowa i jego mocy¹². Milczenie Matki Jezusa Chrystusa jest drogowskazem dla teologów latynoamerykańskich, którzy powinni uczyć się od Niej, kiedy trzeba mówić o ubogich, a kiedy należy zachować milczenie. Dziesięciolecia rozwoju tej specyficznej teologii kontekstowej nauczyły teologów, że niemoc znajduje się również w postawie pokory i wyciszenia¹³.

Pobożność latynoamerykańska widziana jest ściśle w kontekście relacji do Boga Ojca, nie tylko w opracowaniach teologicznych¹⁴, lecz również w dokumentach Kościoła. Dokument Synodu w Puebla podkreśla znaczenie Bożej opatrności a także znaczenie Maryi, która nieustannie wstawia się za ubogim ludem¹⁵. Kościół w Ameryce Łacińskiej zawsze nawoływał do pobożności maryjnej. Uczynił to również Synod w Santo Domingo, dla uczczenia 500-lecia ewangelizacji tego kontynentu¹⁶ a bardzo wyraźnie umocnił papież Jan Paweł II, zwłaszcza podczas swoich pielgrzymek do kra-

¹⁰ G. GUTIERREZ, *El Dios de la vida, Sígueme*, Salamanca 1992, 293. Oryginał pod tym samym tytułem wydany przez Instituto Bartolomé de las Casas, Lima 1989. Autor poleca na temat pobożności maryjnej w Ameryce Łacińskiej: A. GONZÁLES DORADO, *De María conquistadora a María liberadora. Mariología popular latinoamericana*, Santander 1988; V. ELIZONDO, *La Virgen fe Guadalupe como símbolo cultural*, „Concilium” 13(1977) 149-160.

¹¹ G. GUTIERREZ, *El Dios...*, 294.

¹² I. GOMÁ CIVIT, *El Magnificat. Cántico de salvación*, Madrid 1982, 10.

¹³ G. GUTIERREZ, *El Dios...*, 295.

¹⁴ E. O'GORMAN, *Destierro de sombras. Luz en el origen de la Imagen y Culto de Nuestra Señora de Guadalupe del Tepejac*, UNAM, México 1986; C. PASTELL, *La Virgen de los Treinta Tres*, ORE 1988 nr 19, 8; H. E. POLANCO BRITO, *Nuestra Señora de la Altagracia*, ORE 1992 nr 42, 11; E. R. SALAZAR (red.), *Documentario Guadalupeño 1631-1768*, Tradición, México 1980; E. TORRE VILLAR, R. NAVARRO DE ANDA, *Testimonios históricos guadalupanos*, México 1982.

¹⁵ PUEBLA 454.

¹⁶ SANTO DOMINGO 143.

jów Ameryki Łacińskiej¹⁷. Pobożność ludowa wymaga oczyszczenia¹⁸, ale w taki sposób, aby nie zatracić jej istotnej wartości.

3. Duchowość maryjna teologii wyzwolenia

Teologowie tworzący w Ameryce Łacińskiej przywiązują wielką wagę do związku Maryi z Duchem Świętym, a nawet przedstawiają Maryję jako personifikację Trzeciej Osoby Boskiej. Jednak na pierwszy plan wysuwają związek Matki Jezusa Chrystusa z Osobą Boga Ojca¹⁹. Matka Jezusa jest ukazywana nie tylko jako napełniona Duchem Świętym, lecz w ogóle jako pełna Boga. Przeżywa w swoim wnętrzu głęboką więź z Jezusem Chrystusem, a przede wszystkim ze źródłem wszystkiego, czyli Osobą Boga Ojca²⁰. Istotną rolę w duchowości teologii wyzwolenia odgrywa tajemnica Wcielenia. Poprzez tę tajemnicę, w życiu Jezusa Chrystusa, Syna Maryi, objawia się ludzkie oblicze *naszego Boga*²¹.

Trzeba wyraźnie powiedzieć, że związek Maryi z Bogiem Ojcem w teologii wyzwolenia nie może być opisany tylko na podstawie tekstów, które wyraźnie dotyczą tego tematu. Konieczny jest tutaj kontekst całościowy. Z drugiej strony potrzebna też jest jak najlepsza refleksja dogmatyczna dotycząca pierwszej Osoby Boskiej. Z całą pewnością teologia Ojca będzie zdecydowanie bardziej dojrzała po zakończeniu Roku Ojca. W nowym świetle trzeba będzie jeszcze raz dokonać refleksji nad teologią poszczególnych Osób Bo-

¹⁷ JAN PAWEŁ II, *Oración a la Virgen en el V Centenario de la Evangelización de América*, „Palabra” 1984 nr 286, 324; TENZE, *Peregrinación espiritual al santuario de Nuestra Señora Aparecida en Brasil*, ORE 1988 nr 9, 23; TENZE, *Plegaria a la Virgen de los Treinta Tres*, ORE 1988 nr 20, 12; TENZE *Carta de...al. V Vongreso Eucarístico Mariano de los países bolivianos*, ORE 1988 nr 22, 20n; TENZE, *Plegaria de cosagración del Perú a Nuestra Señora de la Evangelización*, ORE 1988 nr 23, 11; TENZE, *Plegaria a Ntra. Sra. de Caaupé*, ORE 1990 nr 40, 20; TENZE, *Carta con ocasión del 4 Centenario del culto a la Virgen de El Quinche (Ecuador)*, ORE 1991 nr 31, 12; TENZE, *La Virgen de Treinta Tres*, ORE 1992 nr 27, 1; TENZE, *Nuestra Señora de la Caridad del Cobre*, ORE 1992 nr 33, 1; TENZE, *Nuestra Señora de Izamal*, ORE 1992 nr 39, 1.

¹⁸ F. MAZA, *El Guadalupe mexicano*, FCE, México 1986; E. TORRE VILLAR, R. NAVARRO DE ANDA, *Em torno de Guadalupanismo*, Ideal, México 1982.

¹⁹ A. GÓMEZ, *María, personificación del Espíritu Santo según Leonardo Boff*, „Ephemerides mariologicae” 38(1988) 55-86.

²⁰ P. CASALDÁLIGA, *Llena de Dios y tan nuestra. Antología mariana*, Publicaciones Claretianas, Madrid 1992.

²¹ L. BOFF, *Encarnación. La humanidad y la jovialidad de nuestro Dios*, Sal Terrae, Santander 1980.

skich w publikacjach teologów wyzwolenia, aby znowu opracować temat podjęty w niniejszym artykule.

Dla lepszego zrozumienia relacji Maryi do Boga Ojca warto zastanowić się, za kogo uważają teologowie wyzwolenia Jezusa, syna Maryi i Syna Ojca. Obecnie panuje przekonanie, że Jezus ukazywany jest w tej teologii tylko jako człowiek. Odpowiednio inny byłby wtedy obraz Boga jako Ojca. Czy jest On tylko Ojcem ludzi, czy też jest Ojcem w zupełnie innym sensie – Ojcem Jezusa, który jest Bogiem?²² Relacja Maryi do Ojca stanowi wyzwalający wzór dla latynoskich kobiet. Dlatego tak ważne jest, że jednak w teologii wyzwolenia jest to Ojciec Jezusa, który jest Bogiem a nie tylko człowiekiem²³. Warto opracować rozwój tego zagadnienia w ciągu kilku dziesięcioleci istnienia teologii wyzwolenia, porównać nie tylko różnych teologów, ale również ich wzajemne oddziaływanie pobudzające do coraz bardziej dojrzałej refleksji²⁴. Odpowiednio też powinny pojawiać się publikacje w języku polskim, aby ukazywać całą teologię Ameryki Łacińskiej a nie tylko teologię wyzwolenia zawężaną do jednego aspektu, tak jak to czyniło się u nas do tej pory²⁵.

Duchowość latynoamerykańska określona jest bardzo zdecydowanie przez teologię Boga Ojca²⁶. W Europie teologia Boga rozwijana była w konfrontacji z nacierającym ateizmem. W Ameryce Łacińskiej trwa walka o wyzwolenie się z antyhumanistycznej, antyludzkiej idolatrii. W tym kontekście ważną rolę odgrywa postać Maryi, służebnicy Pańskiej. Mariologia latynoamerykańska pomaga na rozróżnianie tego, co jest związane z Bogiem prawdziwym, a co pochodzi od uczynionych przez ludzi bożków. Dzięki refleksji nad relacją Maryi z Bogiem łatwiej ukazać ludowi prawdziwy obraz

²² Teologią Ojca zajmuje się m. in. czołowy teolog wyzwolenia LEONARDO BOFF: L. BOFF, *El destino del hombre y del mundo*, Sal Terrae, Santander 1980; TENZE, *El Padre nuestro. La oración de la liberación integral*, Paulinas, Madrid 1982, oryginał tej pozycji centralnej dla teologii Ojca: O Pai – nosso, Vozes, Petrópolis 1997.

²³ TENZE, *Encarnación...*, 66.

²⁴ Warto porównać chociażby dwie sztandarowe publikacje: L. BOFF, *Jesucristo el Liberador. Ensayo de cristología crítica para nuestro tiempo*, Sal Terrae, Santander 1980 oraz J. SOBRINO, *Jesucristo Liberador. Lectura histórico-teológica de Jesús de Nazaret*, Trotta, Madrid 1991. Obie pozycje były najpierw wydane w wyd. Vozes w brazylijskim mieście Petrópolis.

²⁵ Zob. tłumaczenie B. MONDIN, *Teologowie wyzwolenia*, PAX, Warszawa 1988 oraz dzieło zbiorowe pt. *Teologia wyzwolenia a szanse dialogu*, PAX, Warszawa 1988.

²⁶ R. MUÑOZ, *Dios de los cristianos*, Paulinas, Santiago de Chile 1988; V. ARAYA, *El Dios de los pobres*, DEI, San José de Costa Rica 1980; Documento „Kairós” Centroamericano, nr 55-60.

Ojca²⁷. W Ameryce Łacińskiej trwa *walka bogów*. Przeciwno Bogu prawdziwemu występują bogowie bogactwa, władzy i przemocy. W rozróżnieniu miejsca królowania Boga prawdziwego pomaga hermeneutyka mariologiczna, prowadząca do odnalezienia Jezusa, człowieka i Boga, jednego z ludu i Syna Boga Ojca²⁸.

Idąc w drugim kierunku trzeba zauważyć, że teologia Boga dostarcza klucza hermeneutycznego dla odczytania tego, kim jest Maryja w duchowości wyzwolenia. Chrześcijanin Latynos powinien wierzyć w Boga Jezusa, Królestwa, historii, życia, ubogich, wyzwalającego, Ojca wszystkich ludzi, będącego Ojcem i matką, który walczy z idolami tego świata. Ostatecznie teologia wyzwolenia bardzo silnie akcentuje, że chrześcijanin powinien wierzyć w Trójcę Świętą, gdyż tylko taka wiara pozwala stworzyć Kościół jako wspólnotę wspólnot, co jest szczególnie ważne w tworzeniu tzw. eklezjalnych wspólnot podstawowych²⁹.

Więź między Maryją a Bogiem Ojcem, przeżywana w pobożności ludu latynoamerykańskiego, analizowana w refleksjach teologów, znajduje swoje odbicie w dokumentach Kościoła, zwłaszcza w dokumencie końcowym Synodu w Puebla. Maryja uznawana jest jako wielki znak objawiający oblicze macierzyńskie i miłosierne, bliskości Ojca³⁰. Głęboka więź z Bogiem sprawia, że Maryja jest źródłem życia i może je przekazywać swoim dzieciom³¹. Dokument z Puebla stosując zasadę teologii wyzwolenia nakazującą myślenie konkretne, zakorzenione w realiach, umieszcza Maryję–znak wewnątrz *tego ludu*. Powtarza w ten sposób również myśl papieża Jana Pawła II mówiącego, że Maryja należy do *tego ludu*³². Podobnie naucza Jan Paweł II podczas swoich pielgrzymek, podkreślając Jej rolę w dziele ewangelizacji. Jest ona głosicielką ewangelii jako posłuszna woli Ojca, stając się wzorem dla latynoskiej społeczności eklezjalnej³³.

²⁷ R. MUÑOZ, *Dios...*, 25n.

²⁸ P. CASALDÁLIGA, J. M. VIGIL, *Espiritualidad de la Liberación*, Sal Terrae, Santander 1992, 123. (część, której autorem jest J. M. Vigil).

²⁹ TAMŻE, 126n.

³⁰ PUEBLA 282.

³¹ JAN PAWEŁ II, *María, fuente de vida*, ORE 1991 nr 45, 8; TENZE, *María, vela por todos tus hijos*, TAMŻE, 11.

³² PUEBLA 283.

³³ JAN PAWEŁ II, *María, aurora de Jesús*, „Palabra” 1985 nr 31, 38n; TENZE, *María, estrella de la evangelización*, ORE 1988 nr 3, 1; TENZE, *María, modelo de la evangelización*, ORE 1990 nr 40, 20; TENZE *La llegada del Evangelio a América lleva el sello de la Virgen María*, ORE 1991 nr 42, 7; TENZE *María, estrella de la primera y de la nueva evangelización*, ORE 1991 nr 43, 9n; TENZE, *María, estrella de la evangelización. Mensaje al. IV Congreso mariano*

Duchowość teologii wyzwolenia wyklucza indywidualizm, silnie podkreślając konieczność więzów eklezjalnych³⁴. W tym kontekście Maryja ukazywana jest jako model Kościoła, a ściślej jako model więzi między Kościołem a Bogiem. Wiąż ta tworzona jest przez posłuszeństwo wiary wobec słowa kierowanego przez Boga do ludzi. Maryja jest wzorem wiary i całkowitego oddania się Ojcu. W Kanie Galilejskiej poucza o konieczności posłuszeństwa, a pod krzyżem daje pełne świadectwo, wskazując jak należy realizować duchowość chrześcijańską w sytuacjach krańcowych³⁵. W ten sposób Maryja prawdziwie głosi i realizuje wyzwolenie społeczne³⁶.

4. *Magnificat*

Obecna sytuacja społeczna i polityczna jest przyrównywana do sytuacji Ludu Wybranego uciemnionego w niewoli egipskiej. Sytuacja owej niewoli znajduje wyraźny oddźwięk w *Magnificat*. Dlatego hymn ten dla duchowości latynoskiej posiada znaczenie pierwszoplanowe. Zarysowała się linia historiozbowca wyznaczona przez trzy wydarzenia, w których odpowiednio istotną rolę odgrywają: Bóg Jahwe (Ojciec), Maryja napełniona Duchem Ojca, oraz lud latinoamerykański, ubogi i uciemniony. Sytuacja Maryi jest zwierciadlanym odbiciem sytuacji obecnej, a jednocześnie stanowi punkt pozwalający dokonać symetrycznego odwzorowania sytuacji obecnej w sytuację niewoli egipskiej. Maryja jest zwornikiem między działaniem Ojca i nami³⁷.

Maryja kieruje swe oczy jednocześnie na Boga i na wołanie uciemnionego ludu. Naśladuje Boga, który usłyszał wołanie swego ludu cierpiącego w niewoli. Słyszy tak jak Ojciec wołanie cierpiących

---

nacional de Venezuela, ORE 1992 nr 27, 1; TENZE, *Nuestra Señora de la Evangelización*, ORE 1992 nr 29, 1 TENZE, *María, Estrella de la nueva evangelización en los umbrales del tercer milenio*, ORE 1992 nr 40, 10n.

³⁴ L. BOFF, *Eclesiogénesis. Las comunidades de base reinventan la Iglesia*, Sal Terrae, Santander 1980; TENZE, *Y la Iglesia se hizo pueblo. „Eclesiogénesis”: La Iglesia que nace de la fe del pueblo*, Sal Terrae, Santander 1986, oryginał: *E a Igreja se fez povo. „Eclesiogénesis”: a Igreja que nasce da fé dp povo*, Vozes, Petrópolis 1986; Por. B. GANTIN, *Con María hacia la liberación. Mensaje para el día de Hispanoamérica*, ORE 1988 nr 8, 12.

³⁵ PUEBLA 296.

³⁶ JAN PAWEŁ II, *María, ayuda al. Brasil a volver al. camino del progreso en la justicia, la concordia y la paz*, ORE 1992 nr 46, 9. Por. L. BOFF, C. BOFF, *Libertad y liberación*, Sigueme, Salamanca 1982; L. BOFF, *La vida religiosa en el proceso de liberación*, Sigueme, Salamanca 1980.

³⁷ L. BOFF, *La fe...*, 224.

i ubogich. Uczy tej postawy również nas, abyśmy tak jak Maryja i tak jak Bóg, słyszeli wołanie ludu. Powinniśmy mieć tak jak Ona oczy otwarte zarówno na Boga, jak i na nasze ziemskie realia. Jej modlitwa wielbiąca Boga zakotwiczona jest w realiach. Jest to modlitwa wstawiennicza. Uwielbia Boże miłosierdzie i błaga o pomoc dla uciśnionego ludu³⁸.

Magnificat wyraża silne przekonanie, że Bóg wyzwala uciśnionych, a bogaczy strąca z ich tronów. Teologia wyzwolenia odczytuje ten hymn tak, jak czyni to aktualna egzegeza Kościoła (L. Boff odnosi się do Łk 1, 51-53 i Mt 2, 13-23) i tak jak poleca Sobór Watykański II (LG 55). Maryja jest wśród ludzi cierpiących, razem z nimi, tak jak był Jahwe ze swoim ludem podczas wyjścia z niewoli egipskiej. Maryja poznała biedę i cierpienie, ucieczkę i wyjście. Jest więc dla nas żywym modelem ucznia Pańskiego, zakotwiczonym w realia tego świata, niestrudzenie pielgrzymującym do ojczyzny niebieskiej poprzez realia ojczyzny ziemskiej. W ten sposób Maryję stawia się w szeregu bohaterskich kobiet Starego Przymierza zaangażowanych w realizację sprawiedliwości Bożej w konkretnych uwarunkowaniach tego świata³⁹.

Hymn Dziewicy rozbrzmiewa w konkretnej atmosferze przełomu epok, w atmosferze oczekiwania na Mesjasza. Hymn wieńczy linię wyzwolicielską Starego Przymierza, ogłasza jego spełnienie i staje się prelude do nowego głoszenia Bożego Królestwa, rozpoczętego przez Jezusa Chrystusa, Jej Syna. Staje się Maryja *krzakiem gorejącym*, w którym odezwał się głos Boga. Jak kiedyś Mojżesz usłyszał głos Jahwe w gorejącym krzaku, tak obecnie słyszymy w Maryi głos Boga Ojca oraz głos Jezusa Chrystusa. W Maryi rozbrzmiewa głos Nowego Wyzwoliciele. Rozpoczyna się nowa epoka objawiająca wyzwalającą moc Bożą⁴⁰.

Moc Boża jest groźna, ale też pełna miłosierdzia. Oba aspekty widoczne są w hymnie *Magnificat*. Miłosierdzie jednak zdobywa przewagę. Uwidacznia się to zwłaszcza w porównaniu *Magnificat* Maryi z *Magnificat* prorokini Anny, matki proroka Samuela. Podobieństwo strukturalne i tematyczne umacnia drogę wytyczoną przez hymn, który Maryja wyśpiewała w domu Elżbiety. Na tej linii hermeneutycznej pogłębia się jeszcze bardziej odniesienie postaci Maryi do Osoby Boga Jahwe Wyzwolicielea⁴¹.

---

³⁸ TAMŻE, 225.

³⁹ TAMŻE, 226.

⁴⁰ TAMŻE, 227.

⁴¹ TAMŻE, 226n.

W hymnie Maryi odchodzi w cień duma z powodu pogńębienia zła. Jaśniej pełnym blaskiem radość dziękczynna. Celem zwycięstwa nie jest zniszczenie przeciwników, lecz przebaczenie i zapomnienie krzywd, wyzwolenie od wszelkiego cienia, który zostawia w sercu doznana krzywda. Człowiek wyzwolony jest przepelniony radością i pragnie tę radość ofiarować wszystkim. Tak manifestuje się w Maryi Bóg Wyzwoliciel⁴². Maryja śpiewa radosną pieśń w imieniu wszystkich ludzi. Prorokini Anna czyniła to w imieniu narodu izraelskiego. Maryja obejmuje swą radością cały świat. Dlatego nosi nazwę *błogosławiona*. Dziewica głosi miłosierdzie Boże wszystkim narodom i wszystkim pokoleniom. Głosi Ona, że Bóg słyszy wołanie swojego ludu wszystkich miejsc i wszystkich czasów. Bóg wychodzi ze swej niedostępnej światłości i wchodzi w mroki tego świata po to, aby je swym światłem rozświetlić. Bóg wchodzi w całość czasów. Miłosierdzie Boże nie ogranicza się do końca ludzkich dziejów, do zwycięskiego ostatecznego triumfu, lecz dokonuje się zawsze, w każdej konkretnej sytuacji, takiej jak sytuacja odwiedzin Maryi u swej krewnej Elżbiety⁴³.

Hymn *Magnificat* wyznacza duchowość Maryi. Nie jest to duchowość prywatna, skierowana na siebie. L. Boff oskarża chrześcijan o zamknięcie duchowości *Magnificat* do tych wymiarów. Dopiero teologia wyzwolenia przywróciła jej właściwy pierwotny sens⁴⁴. Maryja jest Matką Wyzwolicielką. Tak nazywa Ją papież Paweł VI. Jest ona silna i waleczna, woła o sprawiedliwość Bożą wobec tych, którzy ciemiężą ubogich⁴⁵. Na tej linii umieszcza Maryję Dom Helder Câmara, nazywając Ją Dziewicą Wyzwolenia. Linia teologii wyzwolenia podkreśla w hymnie głoszenie uniżenia potężnych i wywyższenia pokornych⁴⁶.

Duchowość wyznaczona przez *Magnificat* jest ze swej istoty realistyczna, zakorzeniona w konkretnej rzeczywistości. Treść hymnu nie służy do odrealnionej kontemplacji, zachęca do czynu. Rozeznanie i kontemplacja Bożej miłości musi przynieść konkretny rezultat, którym jest zaangażowanie się w służbę wyzwalań ubogich i uciemionych. Teologia wyzwolenia nie zatracza głębokiego przesłania związanego z ryzykiem i krzyżem⁴⁷. Refleksje teologów wy-

⁴² TAMŻE, 230.

⁴³ TAMŻE, 231.

⁴⁴ TAMŻE, 235.

⁴⁵ TAMŻE, 236.

⁴⁶ TAMŻE, 237.

⁴⁷ G. GUTIERREZ, *El Dios...*, 330.

⁴⁸ PUEBLA 297. 300.

zwolenia nad *Magnificat* potwierdza i pieczętuje Synod w Puebla mówiąc, że hymn ten jest zwierciadłem duszy Maryi. Tutaj następuje kulminacja objawienia duchowości ubogich Jahwe⁴⁸.

5. Maryja kobieta

Maryja mówi o Bogu jako kobieta. Matczyny obraz Boga Ojca nie wynika z teoretycznych spekulacji, jest wytworzony naturalnie, wynika bowiem stąd, że o Bogu mówi kobieta, błogosławiona między innymi kobietami. Również Bóg poprzez Jezusa Chrystusa dowartościowuje w Maryi jej kobiecość. Styl odnoszenia się do Niej przez Jezusa stanowi załóżek nowego sposobu traktowania kobiety który, jak mówi G. Gutierrez, nie zawsze był przez chrześcijan rozpoznawany i doceniany⁴⁹. Gutierrez, sztandarowy przedstawiciel teologii wyzwolenia, zarzuca Kościołowi dysproporcję wytworzoną między wywyższaniem Maryi, a niedocenianiem wartości kobiety w realiach życia. Niewątpliwie, wpłynęły na to uwarunkowania kulturowe⁵⁰.

Zadaniem teologii wyzwolenia jest troska o to, aby kształtować społeczeństwo według zasad Objawienia. Pierwszym krokiem metodologicznym w tym kierunku jest jak najlepsze odczytanie Objawienia poprzez solidną egzegezę Pisma Świętego. Relacja Maryi z Bogiem może być dobrze rozumiana tylko wtedy, gdy jest właściwie odczytane znaczenie kobiety wynikające z faktu jej stworzenia na obraz i podobieństwo Boże⁵¹. Nowy Testament podejmuje wszystko to, co wspaniale mówią o kobiecie księgi Starego Przymierza. Obraz kobiety równej mężczyźnie, umacniają relacje o bohaterskich kobietach walczących o wolność narodu wybranego. Ostatecznie dopełniony zostaje przez nauczanie i czyny Jezusa⁵². Obraz Maryi zarysowany w Nowym Testamencie został przetransponowany i umieszczony w kontekście latynoskim. Podkreślana jest kobiecość, która posiada w sobie moc analogiczną do mocy Boga wyzwającego swój lud. W ten sposób staje się ona wzorem i źródłem mocy w wyzwoleniu dla misji, zwłaszcza dla latynoskich kobiet⁵³. Teologia wyzwolenia nie poprzestaje na ukazywaniu Maryi jako swoistego ideału,

⁴⁹ G. GUTIERREZ, *El Dios...*, 295.

⁵⁰ TAMŻE, 297.

⁵¹ TAMŻE, 299.

⁵² TAMŻE, 300.

⁵³ C. HERNÁNDEZ, *En María la mujer es liberada para la misión*, „Vida Espiritual” 93-94(1988) 30-44.

wpływającego na konkretne życie, ale jednak oddalonego. Ideal ukazuje się nie w wizji teoretycznej, lecz obserwowany jest w tym, co teologia wyzwolenia określa mianem *praxis*. Maryja jest realnie obecna w życiu latynoamerykańskiego ludu⁵⁴.

Wyzwalająca moc Maryi objawiła się szczególnie podczas Jej wizyty u Elżbiety. Wizyta owa podkreśla wspaniałe cechy Jej kobiecości, w których emanuje wyzwalająca moc objawiająca moc źródłową Boga Ojca. Fakt wyśpiewania właśnie w tej sytuacji hymnu *Magnificat* a także jego treść muszą być oceniane w tym feministycznym kontekście. Macierzyńskie cechy Ojca widoczne w *Magnificat* stają się jeszcze bardziej wyraźne, gdy uświadamiamy sobie, że wypowiadają go usta Maryi brzemiennej, młodej matki przepelnionej z tego powodu radością i wdzięcznością. Radość ta i wdzięczność ujawnia się w wypowiedzanych słowach. Podziękowanie za czyny Boga wobec swego narodu jest splecione z podziękowaniem za to, co sprawił Stwórca w Jej maczycznym łonie⁵⁵.

Ciało Maryi stało się arką przymierza zawierającą w sobie Chwałę Bożą, świątynią, w której znalazła sobie Ona mieszkanie. Świątynia Jerozolimska stała się nowym miejscem bliskości między Maryją a Bogiem. Po narodzeniu dzieciątka Jezus zostaje przyniesione do świątyni Jego Ojca. Maryja usuwa się w cień. Nie zawłaszcza Jezusa dla siebie, lecz oddaje go prawowitemu Ojcu. Tam następuje prorocstwo Anny o dziecku Maryi jako wyzwolicielu swego ludu. Moc przypisywana arce przymierza i świątyni należy się Jezusowi Chrystusowi, a nie Maryi, która wybiera milczenie, pozwalając na ukazanie się chwały Boga⁵⁶. Kobiecość Maryi odgrywa więc w teologii wyzwolenia istotną rolę hermeneutyczną. Pozwala odczytać wolę Bożą i odnaleźć wyzwalającą moc w postawie służebnej, radosnej, ale cichej i pokornej. Postawa Maryi wobec Wszechmogącego uczy, że ubodzy ucieszeni nie powinni wchodzić w prerogatywy Ojca, lecz przyjmować postawę Maryi ufającej, że Bóg nie opuszcza człowieka w jego trudnych sytuacjach. Maryja uczy również, że najbardziej ubogi jest kimś potężnym i wspaniałym, bo zawsze może coś ofiarować i to samemu Stwórcy Wszechświata. W tym właśnie ukazuje się godność człowieka, blask jego boskości. Scena ofiarowania Jezusa w świątyni jest proklamacją godności człowieka ubogiego i godności kobiety⁵⁷.

⁵⁴ G. VALLEJO, *María en la realidad de la iglesia de Colombia y Latinoamérica*, „Vida Espiritual” 93-94(1988) 57-66.

⁵⁵ G. GUTIERREZ, *El Dios...*, 306.

⁵⁶ TAMŻE, 307.

⁵⁷ TAMŻE, 308.

6. Wiara Maryi

Wiara Maryi jest nie tylko przekonaniem o obecności Kogoś, lecz także przebywaniem, byciem w obecności, więcej nawet, życiem tą obecnością. Zachowując postawę pokory i objawiając w ten sposób przepastną odległość Stwórcy, jednocześnie objawia swą wiarą najintymniejszą Jego bliskość. Objawiona zostaje moc zbawcza Jahwe Starego Testamentu i Jego *przyjacielskość* wobec człowieka. W Maryi Słowo stało się ciałem. Dzięki temu dokonała się w Jej osobie głęboka przemiana. Odtąd jest nie tylko człowiekiem wierzącym, lecz uobecnieniem wiary, uosobieniem wiary. Bóg zaufał Jej i sprawił, że ona przemieniła się w *osobę wiary*⁵⁸.

Jej wiara jest wiarą wolną, wiarą człowieka wolnego, jest uosobieniem wolności. Oznacza nie tylko bierne przyjęcie słowa Boga, ale aktywne włączenie się w jego realizację. Działanie wiary Maryi złączone jest z mocą obecną w Niej, w Jej wierze, a otrzymaną od Ducha Świętego. Jest to współpraca kogoś, kto znajduje się w rękach Boga. Zaufanie związane z pokorą sprawia, że im bardziej Maryja się umniejsza dziecięcą ufnością, tym potężniejszą się staje osobą, według potęgi Osoby Ojca. Wcielenie jest miejscem, w którym objawia się na osobie Maryi moc Osób Trójcy Świętej. Uniżenie się Słowa, które ciałem się stało, pociąga za sobą uniżenie się służebnicy Słowa. Natomiast zstąpienie mocy Ducha Świętego napełnia łaską tę Niewiastę, która zaakceptowała wolę Bożą⁵⁹.

7. Córka Ludu Wybranego

Zrozumienie relacji łączącej Maryję z Ojcem nie jest możliwe bez jednoczesnego dostrzeżenia Jej relacji z Ludem Bożym. Wobec Córki Izraela można powiedzieć wszystko to, co zostało powiedziane o narodzie izraelskim i to w sposób maksymalny. Św. Łukasz w jakiś sposób identyfikuje Ją z tym narodem. Tak więc wszelkie informacje dotyczące narodu odnoszą się do Niej, ale też wszystkie dary przez Nią otrzymane są przeznaczone dla całego ludu⁶⁰. To przeniesienie refleksji z jednostki na społeczność jest charakterystyczne

⁵⁸ TAMŻE, 310.

⁵⁹ TAMŻE, 321.

⁶⁰ TAMŻE, 319. Por. I. GEBARA i M. C. BINGEMER, *Maria mae de Deus e mae dos pobres: um ensaio a partir da mulher e da América Latina*, Vozes, Petrópolis 1987, 44-50.

dla teologii wyzwolenia. Dlatego też tak ważna jest latynoska mariologia. Należy ją traktować jako swoistą soteriologię społeczną.

Soteriologia ta koncentruje się w hymnie *Magnificat* jakby w ognisku soczewki. Maryja mówi w imieniu ludu izraelskiego. Uwielbia za wyzwolenie z niewoli egipskiej i od panowania mocarzy. Ogłasza nową ingerencję Boga, jeszcze potężniejsza od tej, której doświadczył Lud Przymierza. Maryja obwieszcza, że nie tylko ona, ale również Jahwe widzi tu i teraz sytuację swego Ludu. Bóg widzi sytuację Maryi, pokornej służebnicy, a w Córce narodu izraelskiego obserwuje sytuację: obserwuje nędzę i uciemnienie swego ludu tak w czasach przełomu epok, jak i w każdym czasie⁶¹.

Spółeczny charakter *Magnificat* stawia Maryje w centrum zainteresowania teologii wyzwolenia. Można powiedzieć, że relacja Maryi z Bogiem (Ojcem) stanowi oś całej teologii latynoamerykańskiej. Dzieje się tak wskutek silnego zainteresowania się tego nurtu Starym Przymierzem, a zwłaszcza relacją między ludem a jego Obrońcą. Teksty maryjne Nowego Testamentu są odczytywane w tym kontekście i podkreślają Jej więź z Ojcem jako źródłem wszelkiej wyzwalającej mocy. Ojciec jest źródłem głębokiej i pełnej radości wyśpiewanej w *Magnificat*, źródłem błogosławieństwa i szczęśliwości. Nic dziwnego, że pozdrowienie wysłannika Boga, anioła Gabriela brzmiało *raduj się* (Łk 1, 28). Słowa te są echem słów proroka Izajasza (Iz 61, 9-10) drgających radością, gdyż narody rozpoznały Wyzwolicieła. Radość Maryi jest radością całego narodu, radością wszystkich narodów⁶². W ten sposób Maryja jest znakiem jedności społecznej, co oznacza przewyżczenie tego nurtu, czy stylu, teologii wyzwolenia, który zacieśniał się do jednego *narodu*, do jednego ludu, do jednej klasy społecznej. Teologia latynoamerykańska odnajduje nowe oblicze: uniwersalne, otwarte i radosne. Mocą łamiącą okowy niesprawiedliwości społecznej nie jest gniew ludu, ale postawa pokorna, radosna i otwarta na Boga i na wszystko, co stworzył.

Bóg wyzwalający jest Bogiem miłosiernym, nie tylko dla wybranych, lecz dla wszystkich. Jego moc jest mocą miłości i miłosierdzia. Świętość Jego imienia zamieszkała w Tej, która wyśpiewała *Magnificat*, pieśń mocy, pieśń miłości i miłosierdzia. Święty Bóg nie jest Bogiem dalekim, lecz bardzo bliskim. Teologia wyzwolenia podkreśla tę bliskość wyrażoną w kategorii sprawiedliwości społecznej. Tam, gdzie przychodzi Święty, nastaje czas sprawiedliwości. Maryja

⁶¹ G. GUTIERREZ, *El Dios...*, 321.

⁶² TAMŻE, 322.

uczestniczy w przyjściu Boga do uciemżonego ludu. Staje się wzorem społecznego zaangażowania⁶³. Relacja z Bogiem nie oznacza ucieczki od świata, skoro właśnie Bóg do tego świata przychodzi. Jest to istotna zasada duchowości teologii wyzwolenia. Maryja wyznacza nam drogę dla rozpoznania Boga przychodzącego w historii i uczy postawy zaangażowania się w Jego sprawę.

Bóg przychodzący do swego narodu, wchodzący w dzieje ludzkości czyni to ostatecznie w swoim Synu, przyjmującym ciało z Maryi Dziewicy. Maryja ogłasza swoją służebną gotowość w zwiastowaniu anielskim, a potwierdza ją wyśpiewując *Magnificat*. W ten sposób przygotowuje drogę Panu, staje się drogą, w której przychodzi Pan świata. Gustavo Gutierrez w słowie *służebnica (doñle, Łk 1, 48)* widzi wyrażenie ludzkiej godności. Stwierdza bowiem, że słowo to nie jest wyrazem podporządkowania i niższości, lecz przynależności do Boga, przynależności do grona najbardziej zaufanych, którym Bóg zleca do wykonania istotne zadania zbawcze. Podporządkowanie sługi oznacza tu dyspozycyjność i akceptację woli⁶⁴.

Symbol serca Maryi związany jest z głębią jej wiary i oznacza zarówno dobroć i łagodność, jak i siłę i wytrwałość. Serce Maryi jest zawsze złączone z sercem Boga, który jest Ojcem. W teologii wyzwolenia serce Ojca skierowane jest na biednych i pokornych, którzy nie mają mocy ale ufają w moc dobrego Boga⁶⁵.

8. Nowy człowiek

Wyzwolenie integralne prowadzi do przetworzenia człowieka, do utworzenia ewangelicznego człowieka nowego. Kategoria nowości połączona z aspektem wyzwolenia zostały wyeksponowane na Synodzie w Puebla (1979). Pierwszym obrazem nowego człowieka jest Jezus Chrystus (Kol 3, 10). Natomiast w Maryi znajdujemy konkretną figurę eklezjalną, zwyczajnego ubogiego człowieka, realizującego Ewangelię nawet w najbardziej niesprzyjających warunkach (Puebla 333)⁶⁶. Synod w Puebla widzi w Maryi *Oblicze*

⁶³ TAMŻE, 324.

⁶⁴ TAMŻE, 311. Por. C. I. GONZÁLES, *María evangelizada y evangelizadora*, CELAM, Bogotá, 1989, 87-88.

⁶⁵ G. GUTIERREZ, *El Dios...*, 330, G. Gutierrez cytuje dość obszerny fragment „Redemptoris Mater”, n.37.

⁶⁶ O. RUIZ ARENAS, *La doctrina antropológica. Hacia un humanismo de comunión y participación*, Roma 1992 (doktorat, mps), 187.

nowego człowieka, realizację projektu nowego raju⁶⁷. W ten sposób Maryja pozwala utworzyć *nową utopię*, konkurencyjną dla filozofii (teologii) tworzenia Stanów Zjednoczonych, które powstały w celu utworzenia nowego raju na ziemi, bez grzechu pierworodnego i bez wszystkiego, co stało się dziełem odkupienia od tego grzechu. Maryja nie jest drugą Ewą w sensie rozpoczynania zupełnie od nowa, lecz przychodzi do sytuacji bardzo głęboko naznaczonej grzechem, do sytuacji drastycznego uciemnienia. Maryja uczy wyzwalać w sytuacjach realnych, faktycznych. Nie jest ucieczką w świat utopijnej wyobraźni.

Maryja oznajmia ewangeliczną nowość. Jest częścią nowości chrześcijańskiej, pozwalając połączyć odniesienie uniwersalistyczne, charakterystyczne dla Ewangelii, z realiami kulturowymi Ameryki Łacińskiej (Puebla 699-703)⁶⁸. Jest to możliwe dlatego, że Maryja jest cała w Chrystusie i razem z Nim służy ludziom. W ten sposób tworzy Ona model człowieka odnowionego w Jezusie Chrystusie, ukazuje *oblicze matczyne i miłosierne bliskości Ojca i Chrystusa*⁶⁹, nawołując do jedności z Nimi⁷⁰. W misterium maryjnym teologia wyzwolenia zmienia swoje oblicze, staje się mniej wojownicza, a bardziej przebacząca, miłosierna i służebna w całkowitej dyspozycyjności wobec Boga⁷¹. Historia latynoska staje się przez to bardziej historią zbawienia, prowadząc ludzi dzięki Maryi do pełni dojrzałości w Chrystusie⁷², która wiąże się z solidarną służbą dla całej ludzkości⁷³. Maryja uczy, w jaki sposób łaska Boża działająca w człowieku szanuje wolność człowieka w jego twórczej odpowiedzialności⁷⁴.

Więź Maryi z Bogiem Ojcem została zrealizowana w Jej doczesnym życiu w nieustannym ofiarowaniu siebie oraz Jezusa Chrystusa Jego Ojcu. Obecnie Maryja pozwala umacniać więź ludu z Bogiem Ojcem, ucząc, jak dawać dar z siebie i z tego wszystkiego, co najbardziej cenne. Szczególnie cenna dla Ameryki łacińskiej jest postawa Maryi pod krzyżem, gdzie nastąpiła weryfikacja autentyczności hymnu *Magnificat*. Bez słowa, w milczeniu pełnym bólu, Matka Jezusa swoją postawą wypowiedziała treść hymnu *Magnificat* w ca-

⁶⁷ PUEBLA 298.

⁶⁸ O. RUIZ ARENAS, *La doctrina...*, 188.

⁶⁹ PUEBLA, 282.

⁷⁰ O. RUIZ ARENAS, *La doctrina...*, 190.

⁷¹ PUEBLA 287, 292.

⁷² TAMŻE, 288, 293.

⁷³ TAMŻE, 300, 302.

⁷⁴ O. RUIZ ARENAS, *La doctrina...*, 191.

łej jego pełni. Zwycięskim dopełnieniem stało się Wniebowzięcie (Puebla 298), będące realistycznym znakiem nadziei⁷⁵.

Refleksje o relacjach Maryi z Bogiem Ojcem w teologii wyzwolenia nie są zbyt często podejmowane. Myśl o Maryi jako matczynym obrazie Boga nie wnosi tu nic oryginalnego, specyficznego, jest bowiem echem tematyki podejmowanej w Europie i Stanach Zjednoczonych. Cała teologia latynoamerykańska, a w tym i mariologia, powinna być na nowo opracowana w perspektywie schyłku drugiego tysiąclecia. Nurt znany w Polsce, w zasadzie przeszedł do historii. W latach dziewięćdziesiątych w Ameryce Łacińskiej głębokie znamię odcisnął ruch *New Age*, który daje o sobie znać szczególnie na przełomie drugiego i trzeciego tysiąclecia. Lawinowo wzmaga się również protestantyzacja kontynentu. Należy zastanowić się nad wpływem różnych odłamów protestanckich na pobożność i teologię maryjną w tej specyficznej sytuacji. Wiadomo, że mariologia przez protestantów obecnie nie jest lekceważona, rozwija się, zmienia swe oblicze. Wszystkie te czynniki dynamicznie wpływają na zmiany obrazu Maryi w teologii latynoskiej.

Rok Ojca przyniesie z sobą obfitość opracowań dotyczących pierwszej Osoby Boskiej. W Ameryce Łacińskiej należy brać pod uwagę i w tej dziedzinie wszystkie wymienione wyżej uwarunkowania. W sumie pojawia się u początku trzeciego tysiąclecia nowa sytuacja. Będzie wtedy zachodziła konieczność i możliwość opracowania tego tematu na nowo.

ks. doc. dr hab. Piotr Liszka CMF
Papieski Fakultet Teologiczny (Wrocław)

ul. Wieniawskiego 38
PL - 51-611 Wrocław

Dios Padre y María en la teología de la liberación

(Resumen)

En la teología de la liberación, las relaciones entre Dios Padre y María las encontramos con gran dificultad. Podemos señalar tres dificultades distintas.

La primera está relacionada con la definición de la teología de la liberación. En este caso hay que subrayar tres cuestiones: 1) Este término puede significar la teología latinoamericana en su totalidad dentro de su ambiente, o solamente una

---

⁷⁵ TAMZE, 193.

corriente de ella. 2) Esta corriente específica puede ser dividida según algunos puntos de vista. Hay una corriente o un nivel político, económico, filosófico, una teología popular o una praxis popular. La teología como tal se divide en la moral, la dogmática, de matiz católico o protestante. Y todo eso se llama „teología de la liberación”. 3) La teología de la liberación cambia. Como en todo el mundo, también en América Latina se pasa desde el enfoque socialista o marxista a los problemas de neoliberalismo, new age, religiones precolombinas y todos los problemas sociales y teológicos que conocemos en Europa. Hay también una corriente de la teología feminista que plantea la cuestión del rostro materno de Dios.

La segunda dificultad está vinculada con toda la teología de la Primera Persona de la Trinidad. Pues comienza el „año de Dios Padre” que nos ayudará a profundizar en esta cuestión.

La tercera dificultad aparece cuando planteamos el tema de las relaciones entre Dios Padre y María en la teología de la liberación. El tema es difícil y está poco desarrollado en la teología mundial, y está todavía menos desarrollado en la teología de la liberación. Por eso podemos solamente comentar la opinión de los obispos o los resultados de las Conferencias del CELAM, así como analizar algunos textos de los representantes más conocidos de esta teología como Gustavo Gutiérrez y Leonardo Boff.

Este artículo se concentra en el „Magnificat”, el himno de María a que recurren frecuentemente estos teólogos para enfocar la relación de Nuestra Madre con Dios. Partiendo de la piedad y espiritualidad popular latinoamericana, pasamos directamente al tema central. En el „Magnificat” María se nos presenta como ejemplo de la fé individual y social. María, en su oración, expresa también la relación con el Padre del pueblo pobre y oprimido.

En el texto se pueden distinguir dos corrientes. La primera relata lo que dicen los representantes de la teología de la liberación, y la segunda es la reflexión del autor sobre el tema teniendo en cuenta todas las características internas de esta teología, y todas sus posibles subcorrientes. Para terminar el autor propone aumentar nuestro conocimiento sobre la teología latinoamericana de hoy y la teología sobre Dios Padre, de la que esperamos conocer algo más después del próximo año.